

„Nem csupán kifizető bankfiók vagyunk”

Victor Máté fontosnak tartja, hogy szakmai közösségként működjenek

Az Artisjus vezetősége februárban

Victor Mátét választotta a legnagyobb

hazai jogvédő szervezet új elnökévé.

Nincs könnyű helyzetben az újonnan

kinevezett vezető, hiszen ebben az

esztendőben már egy frissen módosít-

tott törvény szabályozza, s bizonyos

fokig korlátozza is a jogvédő szerveze-

tek működését. Azért igyekszik

megtartani az eddig elért vívmányo-

kat, s akad a tarsolyában néhány új

terv is.

I Bródy Jánost váltja a poszton, aki Petrovics Emilt követően bosszú ideig, tizenkét éven keresztül irányította az Artisjust. *Hogyan választanak a szervezetnél vezetőt?*

– Mindig demokratikus módon történik az elnökválasztás. Az Artisjus ugyanis olyan egyesület, amely választott testületekkel működik. A közgyűlés, a tagok összessége választja meg a 33 tagú küldöttgyűlést, ebbe komolyzenészek, könnyűzenészek, írók, dalszövegírók és zeneműkiadók, egy szóval minden terület képviselői beletartoznak. Ez a testület választja meg a tíztagú vezetőséget, a vezetőség pedig tagjai közül választ elnököt. Így kaptam most meg én ezt a pozíciót, ami két évre szól. Valami tapasztalatom már van az itt folyó munkában, hiszen a 33 fős választmánynak tagja voltam már nyolc esztendeje. A választás tehát többlépcsős. Némileg azonban vannak változások az új törvénynek köszönhetően. Ugyanis az új szabályozás nagyon pontosan kimondja, milyen kérdésekben dönthet a közgyűlés, milyenekben a vezetőség, s milyenekben a választmány, ami mostantól küldöttgyűlés. Egyébként általános tévhit, hogy van egy hivatal, amely tetszése szerint uralja ezt a területet. Ez az alkotók egyesülése, és az alkotók megbízásából működő munkaszervezet. Annak idején elődeink azért hívták életre – az Artisjus már 105 esztendő, Huszka Jenő volt az első elnöke, de akkor még szövetkezetnek hívták –, hogy közös jogaikat valahogyan érvényesítsék, s ezzel a feladattal ügynököket bíztak meg. Abban az időben még egyszerűbb volt a dolguk, hiszen nem létezett gépzene, csak élőben szólt a muzsika. Ha valaki zenét akart hallgatni, akkor bizony oda kellett mennie, ahol muzsikáltak. Viszonylag könnyen áttekinthetőek voltak akkoriban a szerzői jogok, hiszen zene csak hangversenyeken, színházban, vagy zenés vendéglátó-helyeken hangzott fel.

I Ma már azonban sokkal sokszínűbb a paletta, hiszen többek között CD-ről,

hanglemezről, kazettáról, mp3-ról is szól a muzsika...

– A zenehallgatás lehetősége elképesztő módon kibővült. Most már erre 150 fős apparátusunk van, s minden megyében akadnak kirendeltségeink. Ma a szerzői jogok érvényesítését ennyi ember tudja ellátni, még nagyon komoly számítógépes rendszerrel is. 2011-ben 9000 magyar személy kapott valamilyen szerzői jogdíjat, de emellett az összes külföldi szerző jogdíjaival és annak behajtásával is mi foglalkozunk. Ez tavaly több mint 50 000 jogosultat jelentett. S ezek csak a személyek, hiszen van, aki többször, több szerzeményével is szerepel a listán.

I Hallottam már könnyűzenészeket panaszkodni amiatt, hogy milyen kevés jogdíjat kapnak...

– Ha valahol keletkezik 100 forint jogdíj, abból bizony csak kb. 44 forintot kap kézhez a szerző. Sajnos. De ha utána számolunk, kiderül, a különbséget nem csak a „kapzsi” hivatal teszi zsebre. A behajtás költségei 17–20% között vannak, ennyibe kerül magának a munkaszervezetnek a működtetése. 10%-ot pedig elkülönítünk, amit kulturális és szociális célokra fordítunk. Ez a pénz arra szolgál, hogy szakmai közösségként működjünk, amely gondoskodik a saját szakmájának múltjáról és jövőjéről is. Ebből az idősebb művészeket segítjük, a fiataloknak ösztöndíjakat adunk és rendezvényeket támogatunk. Még saját fogorvosi szolgáltatásunk is van, s persze ebből a pénzből alapítottunk díjakat, amellyel azokat az előadóművészeket jutalmazzuk, akik hajlandóak a mi műveinket győzelemre vinni. Ez mindenképpen áldozatot jelent a számukra, hiszen az új művek megtanulásába többletmunkát kell fektetni, és nem mindig lehet velük olyan sikert aratni, mint a klasszikus, népszerű kompozíciókkal. A zenetanárok számára is Artisjus-jutalmat alapítottunk, ezzel díjazzuk, hogy hajlandóak kortárs magyar szerzők műveit tanítani. Mindezt a saját alapítványunk hajtja végre. Egyébként ez nem

magyar találmány, az összes európai jogvédő szervezetnél létezik ilyen, elkülönített keret. Amelyik véletlenül próbálkozna nem élni ezzel, az nem való közénk... S ha a levonások közé még a felbruttósított személyi jövedelemadót, a TB-járulékot is hozzá számoljuk, akkor máris megvan a másik 30%. Mi nem tartozunk a drágák közé, mert máshol jóval nagyobb kezelési költséget vonnak le. Inkább a középmezőnyt képviseljük e téren.

■ *Nem mondbatni, hogy a legszerencsésebb pillanatban kapta meg az elnöki posztot, hiszen ettől az esztendőől törvényi szabályozás alapján kell működniük, s a rendelet miatt több jogvédő szervezet kulturális, szociális célokra fordított büdzséje lett jóval kisebb.*

– Így igaz, most a törvény szigorúan elválasztja egymástól a szociális és a kulturális célokat. A szociális célokra szánt összeget továbbra is felhasználhatja az alapítványunk, de a kulturális célokra szánt pénzt most már át kell utalnunk a Nemzeti Kulturális Alapnak, és az ott kialakítandó rendszeren belül fogják felhasználni. Abban bízunk, hogy ezt a pénzt elkülönítik, és külön kuratórium dönt róla, nem pedig beolvasztják a többi keretbe. Még folynak a viták. Mi mindenesetre javasoltuk, hogy ezeket az összegeket változatlanul az alkotóművészek és alkotóművészet támogatására fordítsák, s ezt önálló kollégium döntse el. Örülnénk, ha az általunk javasolt kurátorok ebben a folyamatban részt vehetnének. Most várjuk a visszajelzést a Szellemi Tulajdon Hivatalától, amely a jogkezelők felügyeleti szerve lett, és természetesen az NKA-val is tárgyalunk. Mindenesetre a törvény meghatározza számszerűen, hogy maximum 10%-ot lehet elkülöníteni szociális és kulturális célokra. Ezen belül 7% jut a kulturális és 3% szociális célokra. Nálunk egyébként eddig is a 10% volt az arány, más jogkezelők ennél gyakorta nagyobb összeget fordítottak ilyen célokra.

■ *Lehet, hogy nem mindenki örül annak, hogy ezt a pénzt egyáltalán levonják.*

– A közös jogkezelők nekem addig szimpatikusak, míg szakmai céhként működnek. Ahol egy szakma megbecsüli magát és nem csupán kifizető bankfiók. Közösségként kell léteznünk. A fiatalok között akad, aki ezt nem látja át, s még hőzöng, de tudni kell, hogy szerzőnek lenni nem pusztán pénzszerzés, ez hivatás. Akinek nagyon fut

a szekere, az is egy idő után elavult lesz. De az öregeken sem kell átlépni, nem szabad őket akadálynak érezni. Azt pedig tudom, nehéz átlátni, hogy a komolyzenei művek eltérő pályáivet futnak be, mint a könnyűzenei szerzemények, amelyek egy-két év alatt lecsengenek. Egy komolyzenei kompozíció száz éven keresztül is sikeres lehet, s bizony 70 évre szól a jogdíj. A napi popslágereknél ez elképzelhetetlen.

■ *Végiggondolva azonban, hány helyen szól a zene, elképesztő munkát végeznek.*

– Igen, hiszen a nagy rádiók, televíziók sugárzási jogdíja mellett a zenés vendéglátóhelyek is fizetnek pénzt, akár csak a masszázsszalonok, vagy a fodrászüzletek. Elképesztő számú helyen szól nyilvánosan zene. A kisebb rádióadók egyébként általában fizetnek, a rendezvényeken pedig mindig a rendező fizet jogdíjat a pontos műsor alapján. Vannak ellenőreink is, akik utánanéznek annak, hogy valós adatok érkeznek-e. De tényleg elképesztő apparátust igényel mindez. Mindennek az alapja a mű bejelentése. Ha egy szerző elkészül a darabbal, azonnal bejelenti. Attól kezdve védve van. A mű az alkotó tudtán és akaratán kívül is megszólalhat, de a kompozíciónak egyedi kódszáma van a rendszerünkben. Arról nem is beszélve, hogy milyen bonyolult számítási módot igényel, ha több szerző darabjai hangzanak fel egy lemezen... Néha a hangversenyek műsora is felületes, rossz címet adnak meg, s ezt beazonosítani komoly munka. Rengeteg a pontatlan információ. Ha nem tudjuk, kit illet a pénz, akkor ez az összeg függőszámlára kerül, s ott őrizzük öt évig.

■ *Ha előadják egy koncerten valakinek a szerzeményét, mennyi pénzt kap ezért?*

– Ez attól függ, hogy mekkora a terem, milyenek a jegyárak. S persze attól is, hogy a hangversenyen hány szerzemény hangzik el, s az adott mű hány perces. Megvannak ennek is a maga szabályai, s ezt a bevételhez igyekszik arányítani. A jogdíjkiszabás mértékét évente a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériummal jóvá kell hagyatni. A rádiók és televíziók a reklámbevétel árnyában fizetnek jogdíjat.

■ *Mi mindenen szeretne elnöksége két éve alatt változtatni?*

– Egy testület elnöke vagyok, így egy-egy személynél semmiben sem dönthetek,

csak levezetem a gyűléseket, és együtt hozzuk meg a döntést. Tényleg demokratikus testület az alkotóművészeké... Annyival van csak több súlyom, hogy ha a tíztagú vezetőségben a szavazás netán döntetlenre áll, akkor az én voksom kétszeresen számít. Az viszont fontos tervem, s ebben jó partnerek a munkaszervezet vezetői is, hogy jobban kövessük a technológiai váltást, mert most még a jogdíjfelosztásokban számos olyan szempont érvényesül, ami még a CD uralom alatt született. Pedig már a CD-forgalom visszafordíthatatlanul jelentéktelenné kezd válni, miközben hihetetlenül gyorsan nő az internetes forgalmazás. Ezt a jogdíjfelosztásnak követnie kellene. Olyan gyorsan változik a zenefelhasználás mikéntje, egyre újabbak keletkeznek, ehhez alkalmazkodni kell a behajtási és a felosztási rendszernek is. S az is kérdés, ezen gondolkodunk a kollégákkal, hogy az új helyzetben a kulturális támogatás hogyan működhet. Szerencsére van a törvényben egy olyan, kicsit homályos félmondat, hogy ezt a pénzt az NKA-nak a jogkezelőkkel egyetértésben kell felosztani...

■ *A szociális célokról is egyeztetni kell?*

– Ki kell dolgozni egy olyan támogatási politikát, amit elfogad a KIM és felettes szervünk, a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala. Az év folyamán ennek a támogatási politikának meg kell születnie. Jelenleg szociális kiadásunk például a nyugdíjpénztár támogatása, hiszen van az Artisjusnak is saját, önkéntes nyugdíjpénztára, ami már 16–17 éve működik, s aminek működéséhez az Artisjus átvállal bizonyos költségeket, és ez sokat számít. Orvosi ellátáshoz is hozzájárulunk, jut az özevgyek támogatására is. Ezt nem fenyegeti veszély. Viszont eddig létezett öt éves támogatás fiatal szerzőknek, ösztöndíj, amire most már nem lesz lehetőség... Ezekre a dolgokra az NKA-hoz kell pályázni. Nehezebb lesz, hiszen sokkal bonyolultabb a pályázás, és a nyert összeggel szigorúbb módon kell elszámolni. Tartok tőle, hogy előadói és zenepedagógusi Artisjus-jutalmakra sem költhetünk... S igen, az új szabályozás következtében egyesületünk autonómiája sérült. S most megint az államhoz irányítjuk vissza a pályázókat, miközben már kezdtek egyéb források is feltűnedezni. Egy terület végre nem az államtól kért támogatást, hanem a saját jövedelméből hajlandó volt áldozni kultúra-finanszírozására, és ezt most tulajdonképpen államosították... Sajnálatos tendenciát olvasok ki ebből.

R. Zs.